

PATVIRTINTA

Vilniaus r. Rudaminos „Ryto“ gimnazijos

Direktoriaus 2017 m. lapkričio 14 d.

įsakymu Nr. V2-67

VILNIAUS R. RUDAMINOS „RYTO“ GIMNAZIJOS SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS VYKDYMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo gimnazijoje tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) nustato gimnazijos prevencijos ir intervencijos priemonių sistemą saugiai nuo smurto ir patyčių (įskaitant ir patyčias kibernetinėje erdvėje) aplinkai kurti.
2. Prevencijos tikslas – sukurti saugią, mokinio asmenybės augimui, brandai ir ugdymuisi palankią aplinką gimnazijoje, kurioje mokiniai jaučiasi gerbiami, priimti, saugūs, jų nuomonė ir siūlymai yra išklausomi ir vertinami. Psichologinė mokinių savijauta ir saugumas gimnazijoje susijęs su emocine mokinių, gimnazijos darbuotojų, tėvų (toliau – gimnazijos bendruomenės nariai) gerove, jų tarpusavio santykiais. Prevencija yra nuolatinis, cikliškas (ne baigtinis) procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio į(si)vertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.
3. Prevencijos priemonės, nukreiptos į visus gimnazijos mokinius, padeda išvengti problemų (pvz., patyčių ar kitokio smurto) atsiradimo ir mažinti egzistuojančių problemų mastą. Tiems mokiniams, kuriems visai gimnazijai taikomos prevencijos priemonės nepaveikios ir jų nepakanka, taikomos papildomos prevencijos priemonės ar (ir) programos, teikiama švietimo pagalba.
4. Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:
 - 4.1. Visi gimnazijos darbuotojai reaguoja į smurtą ir patyčias nepriklausomai nuo smurto ir patyčių formos, turinio, lyties, amžiaus, socialinio statuso, religinės ar tautinės priklausomybės ar kitų asmens ypatybių.
 - 4.2. Gimnazijoje draudžiama bet kokia smurto forma, nukreipta:
 - 1) mokinių prieš mokinius;
 - 2) gimnazijos darbuotojų prieš mokinius;
 - 3) mokinių prieš gimnazijos darbuotojus;
 - 4) gimnazijos darbuotojų prieš kitus darbuotojus;
 - 5) mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) prieš mokinius, mokytojus.
 - 4.3. Bet kuris gimnazijos bendruomenės narys apie įtartą, pastebėtą smurto atvejį (gimnazijoje ar artimoje aplinkoje) privalo pranešti gimnazijos direktoriui.
5. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:
 - 5.1. **Artima aplinka** – tai aplinka, kurią sudaro asmenys, siejami arba praeityje sieti santuokiniais, partnerystės, svainystės ar kitais artimais ryšiais, taip pat asmenys, kartu gyvenantys ir tvarkantys bendrą ūkį.
 - 5.2. **Intervencija** – mokyklos vadovo, pavaduotojų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir kitų gimnazijos darbuotojų (toliau – gimnazijos darbuotojai) koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat – švietimo pagalbos priemonių visuma.
 - 5.3. **Patyčios** – psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės kitam asmeniui daromi tyčiniai pasikartojantys veiksmai, kuriais siekiama pažeminti jo reputaciją ar orumą, jį įžeisti, įskaudinti ar kitaip sukelti jam psichologinę ar fizinę žalą.

- 5.3.1. **Patyčios kibernetinėje erdvėje** – patyčios iš kito asmens naudojantis informacinėmis technologijoms ir (ar) informacinės visuomenės informavimo priemonėmis, siekiant įbauginti tą asmenį, pakenkti jo reputacijai ar kitokiu būdu jį pažeminti, neatsižvelgiant į tai, ar patyčių informacija siunčiama asmeniškai, ar paskleidžiama neapibrėžtam gavėjų skaičiui.
- 5.4. **Prevencinė veikla** – planingų ir sistemingų priemonių veikla, skirta smurto ir patyčių rizikai mažinti imantis gimnazijos bendruomenės narių (vaikų, administracijos atstovų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų, kitų darbuotojų, tėvų (globėjų, rūpintojų) švietimo, informavimo ir kitų priemonių.
- 5.5. **Smurtas** – veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą.
- 5.5.1. **Fizinis smurtas** – tyčiniai fiziniai veiksmai, sukeliantys vaikui skausmą, darantys žalą arba keliantys pavojų jo gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui.
- 5.5.2. **Psichologinis smurtas** – pastovus vaiko poreikių netenkinimas, nuolatinis vaiko atstovų pagal įstatymą bendravimo su vaiku pobūdis, kuris žalojančiai veikia vaiko asmenybę ir trikdo visavertę jo asmenybės raidą.
- 5.5.3. **Vaiko nepriežiūra** – vaiko atstovo pagal įstatymą ir (ar) už vaiko priežiūrą atsakingo asmens nuolatinis nepakankamas pagrindinių vaiko fizinių ir dvasinių poreikių tenkinimas ar netenkinimas, keliantis grėsmę vaiko fizinei, protinei, emocinei ir socialinei sveikatai ir raidai.
- 5.6. **Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos stebėseną** – smurto ir patyčių situacijos mokykloje stebėjimas renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui ir valdymui, reiškinio tolesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.
- 5.7. **Socialinės ir emocinės kompetencijos** – mokinių savęs pažinimo, empatijos, problemų ir konfliktų sprendimo, pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo, kiti socialiniai įgūdžiai.
6. Saugios aplinkos gimnazijoje kūrimas apima glaudžiai tarpusavyje susijusius, integraliai veikiančius komponentus: gimnazijos veiklą ir valdymą, socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymą, pozityvaus gimnazijos mikroklimato kūrimą, mokinių pozityvių vertybių formavimą ir tėvų (globėjų, rūpintojų) (toliau – tėvai) į(si)traukimą.
7. Tvarkos aprašas parengtas vadovaujantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, Lietuvos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. V-190 patvirtintomis „Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijomis“, kitais įstatymų įgyvendinamaisiais teisės aktais.

II SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA IR PREVENCIJA GIMNAZIJOJE

8. Smurto ir patyčių prevencija ir intervencija yra svarbi gimnazijos veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi gimnazijos direktorius, vaiko gerovės komisijos nariai, klasių auklėtojai, o ją vykdo visi gimnazijos bendruomenės nariai.
9. Gimnazijos direktorius atsako už Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo gimnazijoje tvarkos aprašo parengimą ir įgyvendinimą, sveiką, saugią, užkertančią kelią bet kokioms smurto apraiškoms ir žalingiems įpročiams aplinką. Rūpinasi pozityvaus gimnazijos mikroklimato kūrimu ir pozityvių vertybių puoselėjimu. Vadovauja rekomendacijų dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokykloje priemonių įgyvendinimui, juos tvirtina, vadovauja jų vykdymui.
10. Gimnazija puoselėja pozityvias vertybes ir bendruomeniškumą (mandagumą, paslaugumą, rūpinimąsi kitais, pagarbą, pasitikėjimą, solidarumą, lygiateisiškumą ir kt.), kurias atitinka visų gimnazijos darbuotojų elgesys ir veikla.

11. Gimnazijoje susitariama dėl elgesio taisyklių (normų), kuriose aiškiai reglamentuojamas tiek pozityvus / laukiamas, tiek neleistinas / nepageidaujamas mokinių elgesys, numatomi mokinių skatinimo, motyvavimo už pozityvų elgesį priemonės ir būdai, jie yra žinomi ir suprantami visiems gimnazijos bendruomenės nariams, jais vadovaujasi kiekvienas gimnazijos darbuotojas, siekdamas atpažinti ir pastiprinti pozityvų mokinių elgesį.
12. Vaiko gerovės komisija vykdo šias funkcijas:
 - 12.1. Rūpinasi saugios ir palankios mokiniams aplinkos kūrimu.
 - 12.2. Vadovaudamasi gimnazijos veiklos kokybei įsivertinti ir tobulinti skirtais instrumentais ar kitais pasirinktais būdais (apklausa, stebėjimu, pokalbiais ar kt.), reguliariai renka informaciją apie mokymo(si) aplinkos saugumą, mokyklos bendruomenės narių tarpusavio santykius ir identifikuoja aktualias problemas.
 - 12.3. Rūpinasi pozityvaus gimnazijos mikroklimato kūrimu ir pozityvių vertybių puoselėjimu, į šį procesą įsitraukia visi gimnazijos bendruomenės nariai, sprendimų ieškoma kartu diskutuojant ir tariantis.
 - 12.4. Numato prevencijos ir intervencijos priemonės (toliau – Priemonės), siekiant spręsti identifikuotas problemas, mažinti su jomis susijusius rizikos veiksnius ir didinti apsauginių veiksnių įtaką.
 - 12.5. Koordinuoja prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimą, teikia siūlymus gimnazijos direktoriui dėl saugios ir mokymuisi palankios aplinkos užtikrinimo, prevencinių ir kitų programų įgyvendinimo.
 - 12.6. Organizuoja gimnazijos bendruomenės švietimą vaiko teisių apsaugos, prevencijos ir kitose vaiko gerovės srityse, rekomenduoja kvalifikacijos tobulinimo renginius vaikų socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo, kitose su vaiko gerove susijusiose srityse gimnazijoje dirbantiems mokytojams.
 - 12.7. Vykdo tėvų konsultavimą ir informavimą patyčių ir smurto prevencijos, saugios aplinkos gimnazijoje kūrimo klausimais.
13. Pedagoginiai darbuotojai ne rečiau kaip kartą per ketverius metus privalo tobulinti kvalifikaciją mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo srityje.
14. Klasių auklėtojai kasmet išanalizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie smurtą ir patyčias, informuoja vaiko gerovės komisijos narius, koordinuojančius vykdymo tvarką, apie prevencijos, intervencijos taikomų priemonių rezultatus klasėje, teikia kitą svarbią informaciją, susijusią su smurtu ir patyčiomis.
15. Nuosekliai ir reguliariai ugdomos mokinių socialinės ir emocinės kompetencijos: nuosekliai ir reguliariai ugdomi mokinių savęs pažinimo, empatijos, problemų ir konfliktų sprendimo, pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo ir kiti socialiniai įgūdžiai.
16. Mokiniai aktyviai dalyvauja kuriant pozityvų gimnazijos mikroklimatą, jų nuomonė ir idėjos yra išklausomos ir vertinamos, skatinamas bendruomeniškumas, mokinių saviraiškus dalyvavimas prasmingose veiklose.
17. Sudaromos galimybės ir skatinamas mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų taikymas ir įtvirtinimas įvairiuose gyvenimo kontekstuose (pvz., skatinama savanorystė, dalyvavimas pilietinėje, socialinėje ir kitoje bendruomeninėje veikloje ir kt.).
18. Skatinamas tėvų dalyvavimas kuriant saugią mokymo(si) aplinką gimnazijoje, įtraukiant juos į Priemonių planavimą ir įgyvendinimą, kitas veiklas, atstovavimą mokyklai vietos bendruomenėje.

III SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA GIMNAZIJOJE

19. Visi gimnazijos bendruomenės nariai privalo reaguoti į smurtą ir patyčias nepriklausomai nuo smurto ir patyčių formos, turinio, lyties, amžiaus, socialinio statuso, religinės ar tautinės priklausomybės ar kitų asmens ypatybių.
20. Gimnazijos bendruomenės narių veiksmai įtarus, pastebėjus ar patyrus smurtą ir patyčias:
 - 20.1. Mokinio veiksmai įtarus, pastebėjus ar patyrus smurtą ir patyčias:

- 20.1.1. Mokinys įtaręs, pastebėjęs smurtą ir patyčias nedelsiant praneša apie tai artimiausiai esančiam gimnazijos darbuotojui.
- 20.1.2. Patyręs smurtą mokinys apie tai nedelsiant informuoja artimiausiai esantį gimnazijos darbuotoją ir kartu su juo užpildo pranešimo apie smurtą ir patyčias formą (priedas Nr.1). Jei mokinys dėl pateisinamų priežasčių negali to padaryti, tai pranešimo apie smurtą ir patyčias formą užpildo pirmąją po patirto smurto, atvykimo į gimnaziją dieną.
- 20.1.3. Patyręs patyčias mokinys nedelsiant apie tai informuoja klasės auklėtoją ir kartu su juo užpildo pranešimo apie smurtą ir patyčias formą (priedas Nr. 1). Jei dėl objektyvių priežasčių mokinys to negali padaryti iškart, tai apie įvykį informuoja klasės auklėtoją pirmąją po patirtų patyčių, atvykimo į gimnaziją dieną.
- 20.1.4. Apie gautą pranešimą raštinės vedė informuoja gimnazijos direktorių arba vaiko gerovės komisijos pirmininką.
- 20.2. Gimnazijos darbuotojo veiksmai įtarus, pastebėjus ar patyrus smurtą ir patyčias:
 - 20.2.1. Gimnazijos darbuotojas įtaręs, pastebėjęs smurtą ar patyčias tarp mokinių nedelsiant jas sustabdo ir informuoja (žodžiu arba raštu) klasės auklėtoją ir užpildo pranešimo apie smurtą ir patyčias formą (priedas Nr. 1). Jei pastebėtas įvykis kelia grėsmę sveikatai ir saugumai, apie tai nedelsiant informuoti gimnazijos administraciją.
 - 20.2.2. Gimnazijos darbuotojas, patyręs smurtą ar patyčias, apie tai nedelsiant informuoja gimnazijos direktorių (žodžiu arba raštu) ir užpildo pranešimo apie smurtą ir patyčias formą (priedas Nr. 1). Jei dėl objektyvių priežasčių to padaryti negalima, tai reikia padaryti pirmąją po patirtų patyčių arba smurto atvykimo į gimnaziją dieną.
- 20.3. Klasės auklėtojo veiksmai įtarus, pastebėjus smurtą ar patyčias:
 - 20.3.1. Kartu su mokiniu užpildo pranešimo apie smurtą ir patyčias formą, jei tai dar nėra atlikta.
 - 20.3.2. Klasės auklėtojas gavęs informaciją apie įtartą, pastebėtą smurtą ar patyčias išsiaiškina situaciją.
 - 20.3.3. Nustatęs sudėtingesnę smurto ar patyčių atvejį arba nesiliaujant smurtui ar patyčioms skubiai apie tai informuoja gimnazijos direktorių.
 - 20.3.4. Informuoja įvykyje dalyvavusių mokinių tėvus.
 - 20.3.5. Numato priemones, kurias planuoja taikyti.
 - 20.3.6. Visi veiksmai, nurodyti 21.3.1 – 21.3.5 punktuose, turi būti atlikti 5 darbo dienų laikotarpyje.
 - 20.3.7. Dalyvauja smurto atvejo tyrimo procese.
- 20.4. Gimnazijos direktoriaus veiksmai gavus informaciją apie sudėtingesnę įtartą, pastebėtą, patirtą smurtą ar patyčias, kurios kelia akivaizdžią grėsmę:
 - 20.4.1. Nedelsiant, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, vykdo smurto ar patyčių įvykio tyrimą.
 - 20.4.2. Nedelsiant, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, pats (arba įpareigotas asmuo) informuoja mokinių, kurie dalyvavo smurto ar patyčių įvykyje, tėvus.
 - 20.4.3. Numato priemones, kurias planuoja taikyti (organizuoja medicininę, psichologinę, socialinę pagalbą, skiria nuobaudą, įpareigoja atlyginti žalą, kreipiasi į policiją, Vaiko teisių apsaugos skyrių ir kt.).
 - 20.4.4. Įpareigoja vaiko gerovės komisiją sudaryti pagalbos priemonių planą ir prižiūrėti jo vykdymą.
- 20.5. Gimnazijos direktoriaus veiksmai gavus informaciją apie smurtavimo arba darbuotojų patiriamą smurtą:
 - 20.5.1. Nedelsiant, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, vykdo smurtavimo arba patirto smurto atvejo tyrimą;
 - 20.5.2. Numato priemones, kurias planuoja taikyti (organizuoja medicininę, psichologinę, socialinę pagalbą, skiria nuobaudą, įpareigoja atlyginti žalą, kreipiasi į policiją, Vaiko teisių apsaugos skyrių ir kt.).
- 21. Nepranešimas apie vaiko teisių pažeidimus užtraukia atsakomybę Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

IV. SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

22. Gimnazijos bendruomenės nariai pasirašytinai supažindinami su nustatyta smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos tvarka.
23. Pedagoginiai darbuotojai ne rečiau kaip kartą per ketverius metus tobulina kvalifikaciją mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo srityje, taip pat tobulina asmenines socialines ir emocines kompetencijas.
24. Gimnazijos administracija, klasių auklėtojai, švietimo pagalbos pedagogai sistemingai vykdo tėvų konsultavimą ir informavimą patyčių ir smurto prevencijos, saugios aplinkos gimnazijoje kūrimo klausimais.
25. Gimnazijoje kuriama mokymo(si) aplinka, palanki asmenybės ūgčiai, kuriami pozityvūs, tarpusavio pagarba, parama ir pasitikėjimu, bendromis vertybėmis grįsti santykiai, puoselėjamos mokinių stiprybės ir galios, skatinami ir stiprinami bendrumo, tapatumo ir priklausymo Gimnazijos bendruomenei jausmai.